

Redegørelse

POLITISK INTERESSE OG SELVTILLID – FORDELT PÅ GENERATIONER

Af Johannes Andersen, lektor
Aalborg Universitet

Uddrag fra:

Demokrati for fremtiden – Valgretskommissionens betænkning om unges demokratiske engagement

Valgretskommissionen

c/o DUF – Dansk Ungdoms Fællesråd • Scherfigsvej 5 • 2100 København Ø

duf@duf.dk • www.valgretskommissionen.dk

ISBN: 978-87-87486-21-7

December 2011

Politisk interesse og selvtillid – fordelt på generationer

1. En grundlæggende teoretisk model

Der er mange forhold, der kan have betydning for den politiske deltagelse og dermed også for valgdeltagelsen. I første omgang kan sociale baggrundsfaktorer så som køn, alder, uddannelse og urbanisering spille en rolle. I anden omgang kan politisk orientering og interesse også være vigtige faktorer. Eksempelvis kan tesen være, at det har betydning, om man er højre- eller venstreorienteret, om man dyrker gamle eller nye politiske værdier, eller om man generelt interesserer sig for politik (Andersen et al., 1993: 221f). Disse sammenhænge undersøges jævnlige, og konklusionen er nogenlunde den samme hver gang: Det er den politiske interesse, der gør den store forskel, også i sammenligning med eksempelvis uddannelse og køn.

2. Politisk interesse

Politisk interesse kan være en kompleks problemstilling. I udgangspunktet fastlægges den ved hjælp af en subjektiv vurdering af én selv. Opfatter man sig selv som meget interesseret i politik, eller er vurderingen, at man er ligeglad med politik. Uanset hvor man placerer sig selv mellem skalaens to yderpunkter, er det den enkelte selv, der afgør, hvor man skal placeres.

Her findes der ingen objektive kriterier for, hvordan en politisk interesseret medborger normalt agerer, når vedkommende skal udvise stor eller lille interesse. Det, som nogle vil opfatte som meget stor interesse for politik, vil andre måske snarere se som en moderat udgave, og omvendt. Det er op til den enkelte selv at vurdere graden af egen politisk interesse, hvilket afspejler sig i den måde, man registrerer den politiske interesse på. Rent praktisk spørger man i forbindelse med repræsentative undersøgelser, om man anser sig selv for værende meget, noget, kun lidt eller slet ikke interesseret i politik. Og så er det op til respondenterne selv at angive, om vedkommende anser sig for at være det ene eller det andet.

Den enkeltes vurdering af egen politisk interesse forudsætter et mere eller mindre klart billede af, hvad stor eller begrænset politisk interesse er, og hvor og hvordan man møder

den i samfundet. For at kunne beskrive sin egen politiske interesse laver man mere eller mindre bevidst et spejlbillede, hvor man sammenligner sig selv med et mere eller mindre præcist samfundsmæssigt udtryk for den gennemsnitlige politiske interesse, hvilket kan farve billedet af vurderingen af den politiske interesse.

Er man en del af et politisk aktivt miljø, hvor man jævnligt diskuterer og praktiserer politik, kan man formodentlig let få det indtryk, at her er alle meget interesserede i politik, uanset hvor meget eller hvor lidt man selv bidrager med. Her kan den kollektive identitet sætte sig igennem på det individuelle plan som en norm for selvforståelsen, hvilket kan farve billedet af ens eget engagement.

Det omvendte kan også gøre sig gældende. Hvis man befinder sig i et miljø, hvor der sjældent diskuteres eller praktiseres politik, kan man let få det indtryk, at her er man ikke særligt interesseret i politik. Også selv om man personligt følger meget med i politik via eksempelvis medierne og gennem deltagelse i politiske møder. Også her kan den sociale kontekst farve vurderingen.

Det fører til en vigtig pointe, når det drejer sig om analyser af politisk interesse. I udgangspunktet er den politiske interesse, sammen med diskussionslyst og opsøgning af informationer om politik, en væsentlig del af ens politiske engagement (Goul Andersen, 2004: 39). Sat på spidsen kan man sige, at uden interesse ingen deltagelse. Dvs. at de, der finder, at de har den største interesse for politik, også er dem, der deltager mest i politik. Hvilket næppe kan komme som den store overraskelse.

Generelt er niveauet for den politiske interesse i Danmark stigende. Hvor den i 1971 lå på knap 50 pct. interesserede borgere, steg dette niveau til godt 60 pct. i 1979 og frem til 1994. Herefter er niveauet steget til over 70 pct. politisk interesserede medborgere. Det fremgår af tabel 1. Generelt kan det altså slås fast, at danskernes politiske interesse har været stigende siden 1971 (Goul Andersen, 2004: 54).

Tabel 1 Politisk interesse 1971-2007 (pct.).

	Andel meget og noget interesseret i politik							
	1971	1979	1990	1994	1998	2001	2005	2007
<i>Generation født</i>								
1985-92							37	76
1975-84			57	60	67	66	69	67
1960-74		51	64	58	70	68	69	69
1945-59	43	63	65	63	75	74	77	74
1930-44	48	62	59	67	75	71	80	80
Før 1930	51	61	69	63	75	60	70	80
Politisk interesse i alt	49	61	62	62	73	69	75	73

Data: Valgdata fra folketingsvalg 1971-2007.

Sammenlignet med andre lande er den politiske interesse i Danmark generelt meget høj. I en undersøgelse fra 2004 ligger USA i spidsen, fulgt af Tyskland og Østrig. Det er de tre lande, der signifikant udviser den højeste politiske interesse ud af 37 forskellige lande. Herefter kommer en gruppe bestående af Filippinerne, Danmark, Israel, Norge, Japan og New Zealand. I bunden finder man en lang række østeuropæiske lande uden lang demokratisk tradition, mens den absolutte bund i denne undersøgelse nås af Taiwan (ISSP: Citizenship, 2004). Hvilket kan underbygge tesen om, at den politiske interesse og det politiske engagement generelt er højest i kosmopolitiske lande, dvs. lande med et højt uddannelsesniveau, et højt niveau for velfærd, en tradition for demokrati og en åben kommunikation (Norris et al., 2009).

Et tilsvarende mønster med Danmark som et land med et højt niveau for politisk interesse genfindes i andre undersøgelser (Goul Andersen, 2004: 45). Danmark har altså tradition for en høj grad af politisk interesse, sammenlignet med andre lande. Ligesom Danmark også ligger i toppen, når det drejer sig om den politiske deltagelse, bortset fra græsrodsdeltagelse, hvor vi ligger en anelse under gennemsnittet (Togeby et al., 2003: 63). Det høje niveau for politisk interesse og deltagelse kan næppe undre, da Danmark på mange måder kan karakteriseres som netop et kosmopolitisk land ifølge Norris og Inglehart (2009: 261f).

Samtidig kan man også se, at interessen kan variere, både når det drejer sig om tid og om geografi. Hvilket blot illustrerer, at der er stor variation i den politiske interesse, og at den bl.a. kan afspejle forskelle i politisk kultur, sociale traditioner og demokratiske erfaringer (Andersen et al., 2011).

2.1 Unges politiske interesse

Unge er generelt ikke helt så interesserede i politik som de ældre medborgere. Det fremgår også af tabel 1, der indeholder en opgørelse over forskellige generationers politiske interesse fra 1971 til 2007. I stort set alle opgørelser ligger den yngste generation på et givet tidspunkt under gennemsnittet. På denne måde kan man godt opfatte den politiske interesse som en del af en *livscyklus*, hvor man som ung er interesseret i mange andre ting end politik, og hvor den politiske interesse så langsomt, men sikkert vokser og vokser med alderen. Både fordi man får flere og flere kontaktflader med det politiske og med samfundsøkonomien, og fordi man gør sig flere og flere erfaringer med tilværelsen.

Det er imidlertid også muligt at anlægge et andet perspektiv på den politiske interesse, nemlig et *generationsperspektiv*, hvor pointen er, at hver generation udvikler sin egen særlige generationsprofil og kultur, herunder sit eget forhold til, hvad der er vigtigt, og hvad der ikke betyder noget, også inden for politik. Ser man på 68'erne, dvs. den generation, der er født i 1945-59, fremgår det tydeligt, at dens politiske interesse siden 1979 har ligget over gennemsnittet. Der er altså tale om en generation, der meget tidligt blev

politisk interesseret, og som siden har fastholdt dette høje engagement i politik. Man kan altså også opfatte den politiske interesse som et element, der indskrives sig i en given generations kultur og identitet.

Det er vigtigt at understrege, at begge perspektiver kan benyttes i forbindelse med analyser af unges politiske engagement. Man bliver givet mere engageret i politik med alderen (livscyklusperspektiv), samtidig med at det politiske for nogle generationer er mere i centrum end for andre (generationsperspektiv). Endelig kan niveauet for den politiske interesse også afspejle en særlig politisk situation, der har en særlig appel til de unge.

De unges store politiske interesse ved folketingsvalget i 2007 kan muligvis ses som et eksempel på det sidste. Ved dette valg blev SF nemlig valgets store sejrherre, bl.a. i kraft af en ekstraordinær mobilisering af de unge vælgere, hvor en fornemmelse af optur, fremgang og fællesskab uden tvivl kan have påvirket interessen i positiv retning. På den anden side kan det høje niveau også henregnes til statistisk usikkerhed, men det er en anden snak. Data for 2010 fortæller under alle omstændigheder den klassiske historie om en politisk interesse hos de unge, der generelt ligger under gennemsnittet (Data fra DUF, Gallup, 2010).

3. Generationer – identiteter med og uden politik

Når der opereres med forskellige generationer, er det baseret på en antagelse om, at hver generation af unge har udviklet deres sin kultur og identitet, givet den sociale og historiske kontekst, som de har været unge i. En kultur og identitet, hvor eksempelvis politik har spillet en større eller mindre rolle. På denne måde arbejdes der i det følgende med et generationsperspektiv. Havde jeg valgt et livscyklusperspektiv, havde jeg inddelt alderen i f.eks. 10-års-intervaller og så set på udviklingen i de forskellige tiår for at se, hvornår man bliver 'voksen' i politisk forstand. Og pointen med denne tilgang er altså, at hver generation modsvarer en given social kontekst, og her indtager det politiske forskellige positioner i identitetsdannelsen og i en given generations kultur (Levinsen et al., 2008).

3.1 68'erne – de aktive

68'erne er den første moderne ungdomsgeneration (Andersen, 2001). En af dens helt centrale kendetegn er, at politik og politisk interesse spiller en fundamental rolle for dens kultur og identitet, hvilket allerede antydes i tabel 1. Denne gruppe af unge, født 1945-59, voksede op i et samfund, der blev mere og mere præget af mobilitet og dynamik, bl.a. som følge af ny teknologi, nye kommunikationsmidler (tv) og nye sociale strukturer med en voksende middelklasse som et vigtigt omdrejningspunkt. Denne mobilitet rokkede

ved det etablerede klassesamfunds tro på traditioner og veletablerede forventninger til eksempelvis enhver 'rigtig' dreng og pige (Giddens, 1996). Her blev der åbnet for den moderne individualisering og refleksivitet med fokus på det individuelle valg og viljen til at udvikle en fortælling om sin egen tilværelse, hvor det konstant handler om at træffe personlige valg for fremtiden og give disse valg mening og betydning i en større sammenhæng, så man på denne måde kan forme sin egen biografi.

Børn af bønder skulle ikke længere fortsætte stimen af bønder i landsbyerne, børn af arbejdere skulle ikke længere fortsætte på fabrikken, og børn af præster skulle heller ikke nødvendigvis fortsætte denne gerning. Hvis de alligevel gjorde det, så skulle det være efter eget valg og ikke af social og økonomisk nødvendighed.

Samtidig var det arbejdsmarked, der åbnede sig, et, der i stigende udstrækning havde uddannelse som nøgle og middelklassen som social ramme og perspektiv. Det moderne samfunds teknologiske udvikling, mobilitet og begyndende globalisering kunne kun folde sig ud i kraft af uddannelse, viden og individualisering. En rolle, som den nye ungdom gerne måtte udfylde.

På den måde kom den nye generation af unge til at stå i opposition til de traditionelle lokalsamfunds dyrkelse af social arv, traditioner og forventninger. De unge opførte sig set med traditionalisternes 'briller' udfordrende og helt umuligt, fordi de ikke fulgte den 'slagne vej', som de selv havde fulgt, og de blev derfor mødt med kritik, frygt, manglende forståelse og forsøg på disciplinering, hvilket fik de unge til at rykke endnu mere sammen.

De unge blev på denne måde af den sociale, teknologiske og materielle udvikling tildelt en ny rolle som dem, der kunne tilføre samfundet ny dynamik, og de blev af de traditionelle klassesamfund tildelt rollen som oprørere. To roller, de naturligt nok tog til sig og foldede ud for alvor i form af et fænomen, der blev kaldt for *ungdomsoprøret*.

Her var der en historie at skrive – og en biografi at udfolde. Derfor blev oprøret og kampen for et nyt samfund en vigtig nøgle for denne generation af unge. Noget, der først og fremmest kunne fortolkes, forstås og udfoldes ved hjælp af politisk aktivisme og engagement. Derfor kom politikken til at spille en afgørende rolle for udviklingen af denne generations identitet. Man var oprører, politisk aktiv og venstreorienteret, fordi man ønskede – og var determineret til – at vende op og ned på et stift og konservativt samfund. Og selv om man i ord og gerning dyrkede kollektivet og fællesskabet, så var det den moderne individualisering, der på denne måde blev åbnet op for.

Et af resultaterne af 68'ernes kultur og virke var udviklingen af en politisk kultur med stor vægt på aktivisme og på, at man selv kunne markere sig på banen. Ofte fjernt fra parlamentariske kanaler og traditionelle politiske partier. Et udtryk for denne aktivisme var udviklingen af nye politiske deltagelsesformer, ikke mindst i form af de såkaldte græsrodsbevægelser, hvor man i løse sammenslutninger arbejdede med bestemte politiske mål,

udfoldet gennem forskellige former for ekspressive manifestationer, eksempelvis demonstrationer, protestmøder, presseindlæg, et badge på tøjet, underskriftsindsamlinger m.m.

I starten var græsrodsbevægelserne knyttet til 68'erne, og de oplevede deres største udbredelse og gennemslagskraft i 1970'erne (Goul Andersen, 2004: 126ff). Siden bredte de sig til også at blive anvendt af flere og flere på den politiske scene. Det betyder, at hvor græsrodsbevægelserne i 1970'erne blev opfattet som et alternativ til de etablerede politiske partier og det parlamentariske system, blev de fra 1980'erne og frem opfattet som et supplement til den parlamentariske kanal.

Herefter kan man for alvor tale om tre spor og kanaler i dansk politik. På den ene side er der de institutionelle, og på den anden de situationsbestemte og løst organiserede kanaler. De institutionelle har to fundamentale dimensioner, nemlig de politiske partier og parlamentet på den ene side og interesseorganisationer og korporative strukturer på den anden. Det var det etablerede samfunds traditionelle rammer for politik og former for deltagelse. Med ungdomsoprøret og 68'erne blev der åbnet for det, man har karakteriseret som de situationsbestemte deltagelsesformer, dvs. græsrodsbevægelser, kontakter til medier og myndigheder (herunder politikere), underskriftsindsamlinger osv. (Andersen et al., 1993:223f).

68'erne udviklede en identitet og fortælling om sig selv på en sådan måde, at det politiske kom til at stå helt centralt. Man gjorde politisk aktivisme til en norm og var med til at stimulere den politiske interesse og deltagelse. Bl.a. var man i mange år den mest politisk aktive generation, der trak gennemsnittet for politisk deltagelse i Danmark opad.

3.2 Punk og no future

Herefter fulgte et kort og intenst mellem spil med *punk-kultur* og sort depression i slutningen af 1970'erne og ind i 1980'erne, hvor en lille del af de unge i denne periode lagde afstand til alt og alle – og påstod, at de sagtens kunne spille, selv om de ikke havde lært det. Det var energien, der var det centrale. Den desperate energi, der så stort på det kønne, det søde og smerten. Her skulle der leves i nuet. Ikke noget med syner for fremtiden og refleksioner over fortiden. *No future* var den samlende parole, og smadrede instrumenter og øregange var symboler på, at man var politisk og apolitisk på samme tid. At man var med – i nuet. Og at *anti-politik* og *anti-68'er* var væsentlige elementer i denne lille gruppes identitet og fortælling.

3.3 80'ernes ny-konservatisme

Det kunne dog ikke forhindre optimismen i at brede sig sammen med en positiv tro på og udgave af den individualisering, 68'erne havde banet vejen for. Tendenser, der i forhold til den nye generation af unge blev sammenfattet som *ny-konservatisme*. Hvor 68'erne ideologisk fandt en vis bekræftelse i bl.a. Marx og hans samfundskritik, fandt 80'ernes unge det samme i ny-konservatismen. En blanding af passende traditionsdyr-

kelse og tro på det individuelle, ikke mindst i form af personlig økonomisk fremgang og succes.

Kombinationen af traditionsdyrkelse og økonomisk succes var imidlertid ikke et udtryk for en generations ambition om at vende tilbage til de traditionelle samfunds lukkethed og omklamrende disciplinering i det nære, men om at finde nogle positioner, der kunne bruges som platform til at distancere sig fra 68'ernes kultur, T-shirts og afslappede levevis. Nu skulle der bæres slips, og pigerne måtte gerne strutte af kvindelighed, både foran og bagpå.

Omdrejningspunktet for denne generation blev økonomien og personlig økonomisk succes, for det var nøglen til at finde nye selvstændige positioner, der kunne fungere produktivt for identitetsdannelsen og de fortællinger, der skulle være bærende for denne generation.

I samfundet voksede en større og større forståelse for den moderne ungdoms ambition om at træffe selvstændige valg og forme egen biografi, og dermed blev man også mere og mere åben for den rolle, de kunne spille for udviklingen af et dynamisk samfund. Noget, der blev suppleret politisk gennem ambitioner om og forsøg på at *modernisere* samfundet.

I slutningen af 1980'erne blev der indledt en moderniseringsproces af det danske samfund, der skulle gøre samfundet mere dynamisk og dermed mere produktivt. Der skulle indføres it i den offentlige sektor, og der skulle etableres et tættere samspil mellem brugere af den offentlige sektors institutioner og de offentligt ansatte. Fjernt fra fastlåste vaner, lukkede institutioner og stive fagprofessionelle systemer. Den offentlige sektor skulle være lydhør over for brugerne, og det skulle bl.a. sikres gennem nye politiske deltagelsesveje, nemlig brugerbestyrelser, evalueringssystemer og direkte dialog mellem bruger og institution.

1980'ernes unge er kort sagt en generation, der dyrker det økonomiske som fikspunkt for sociale aktiviteter og pejlemærke for fremtiden. Det betyder en generation med begrænset interesse for det politiske, selv om mange af dem i perioder var mobiliseret af konservative strømninger i tiden. Generationen var ikke selv drivkraften i udviklingen af brugerindflydelse i forhold til det offentlige, men dens kultur og identitet understøttede udviklingen, fordi den satte økonomien og effektivitet ind som en central faktor for de individuelle valg og prioriteringer, også i forhold til det offentlige. På den måde kom 80'ernes unge til indirekte at spille tæt sammen med de nye deltagelsesformer, og generationen har også siden aktivt overtaget og udnyttet dem til at optimere den offentlige sektor.

3.4 00'ernes ambivalens

1990'ernes og 2000'ernes unge voksede op i en tid med masser af økonomiske, institutionelle og sociale muligheder, men havde meget vanskeligt ved at finde ud af, hvad

de skulle satse på. Denne generation af unge ville hverken overtage 68'ernes tro på det politiske eller 80'ernes unges tro på økonomien og brugerrollen. Generationen ville ikke stå i skyggen af tidligere generationers ungdomskulturer, men den fandt aldrig rigtigt sine egne ben, i form af nogle værdier og kulturelle udtryk, der kunne fungere produktivt for udviklingen af en ny identitet og kultur, hvilket betød, at store dele af denne ungdomsgeneration aldrig rigtigt har fundet sig selv. Den blev kort sagt ramt af *ambivalens*.

Den havde flere valgmuligheder end de foregående generationer havde haft. Materielt, økonomisk, socialt, institutionelt og kulturelt. Men den manglede nøglen til at gøre nogle af disse valg vigtige. Derfor blev alt gjort lige vigtigt og lige gyldigt – for mange blev rigtigt meget dermed også *ligegyldigt*. Hvilket satte sig spor i form af en lav politisk interesse og et lavt niveau for politisk deltagelse.

Derimod blev rollespil symbolsk en central del af denne generations ungdomskultur. Sammen med andre etablerer man rammer for drabelige og storslåede scenarier, fyldt med muligheder og begrænsninger. Men skal lade, som om man er en anden. Man skal lade, som om man lever. Og som om man er død. Eller man skal udspille drabelige og dramatiske spil, hvor alt og intet er på spil. Intet betyder noget, intensiteten er i top, og alt kan lade sig gøre. Her er en gruppe af unge, der arbejder for at være interessant på de interessante steder og derfor bruger meget energi på at spotte mulige scener – i skolegården, på gaden, i klubben osv.

Det er i denne periode, de nye sociale medier bliver en central del af it-mediet. Og de ambivalente unge kaster sig flittigt over disse medier og opbygger venskaber med venner, man ikke nødvendigvis kender fra andre steder end netop de sociale medier. Her er der mulighed for både at stå for en passende og ønskværdig selvscenesættelse og samtidig forsøge at finde ind til det interessante. Enten som noget, man selv er, eller som noget, andre kan være.

Pointen er, at 1990'ernes og 2000'ernes ambivalente unge har et meget udvendigt forhold til politik – og de fleste andre sociale relationer og samfundsmæssige institutioner. Det indgår kun i meget begrænset udstrækning som element i denne generations identitet og kultur.

3.5 Handlingsorienterede netværkere

I slutningen af 2000'erne og ind i 2010'erne begynder en ny generation af unge at sætte deres præg på samfundet. Ikke ved hjælp af en intens dyrkelse af politik og politisk deltagelse, heller ikke ved en fremhævelse af individuel økonomisk succes som nøglen til fremtiden eller ved ambivalens og rollespil. Den nye generation af unge har ikke mindst gjort de nye sociale mediers logik til sin egen, forstået på den måde at man intenst kaster sig ud i netværkenes mangfoldige muligheder.

Den nye generation af unge har taget individualiseringens og netværkssamfundets muligheder til sig. Ikke mindst der, hvor det drejer sig om, gennem egne valg og aktiviteter,

at sætte et præg på sig selv og på omgivelserne. Det sker i en dobbelt proces, hvor de unge på den ene side hele tiden udvikler nye interesser og kompetencer, og på den anden også udvikler deres identitet og kultur. Her tøves der ikke. Her handles der – i netværk og andre sammenhænge, hvor det giver mening at agere. Her afprøves muligheder, og her overskrides kendte grænser for, hvad der normalt kan lade sig gøre.

Den nye generation af unge kan kort sagt karakteriseres som *handlingsorienterede netværkere*. Deres identitet og kultur er hverken indskrevet i oprør eller ambitioner om personlig succes, ligesom den heller ikke er begrænset af ønsker om at følge procedurer og faste regler. Det er selve det at kunne vælge, og på denne måde også at kunne handle, der er det centrale. Noget, der meget nemt kan sætte sig dybe sociale spor hos de unge i form af nogle, der er meget aktive, og nogle, der er passive, og som derfor meget hurtigt føler sig koblet af, fordi de ikke kan komme i nærheden af det, der netop er centralt for denne generation.

Horisonten for disse handlinger kan være oprør, økonomisk succes eller moralsk forargelse, udtrykt gennem en ofte modsætningsfyldt blanding af venstreorienterede, højreorienterede og værdibaserede etiske positioner. Holdninger, der er dynamiske og således hele tiden kan skifte og eksempelvis føre til forskellige positioner i det partipolitiske univers.

Figur 1 Oversigt over ungdomsgenerationer, politik og demokratisk perspektiv.

Generation	68'erne	80'ernes unge	90'ernes og 00'ernes unge	10'ernes unge
Samfundsmæssige situation	Et traditionelt samfund presses mere og mere internt – der er behov for dynamik	Et kriseram samfund mobiliserer håbefuld optimisme i relation til en accepteret individualisering	Et samfund med optimale valgmuligheder på alle områder	Et samfund med krise og fokusering på selvstændighed og de individuelle valg
Position og rolle	De, der vil forandre – og lave oprør.	De, der tør gå efter personlig succes – og vise det	De, der skal vælge, men ikke kan finde ud af hvad	Handlingsorienterede netværkere
Forhold til politik	Politik og deltagelse bliver det centrale element for generationens identitet og kultur	Det politiske afløses af det økonomiske som det centrale element for generationens identitet og kultur	En afstandstagen til både politik og økonomi fører til ambivalens	Kan benytte sig af både politik, økonomi og rollespil til etableringen af spændende valg og strategier
Politisk deltagelse	Græsrodsbevægelser	Brugerdeltagelse	Rollespil – scener og selviscenesættelse	Internettet, sociale medier, blogs, digitale netværk
Deltagelsens omfang	Stor	Moderat	Begrænset	Stor
Demokratisk perspektiv	Deltagerdemokrati	Brugerdemokrati		Forbrugeristisk medborgerskab – en kobling af deltager- og brugerdemokrati

Ved det ene valg kan de unge stemme på Det Konservative Folkeparti, mens de ved det næste stemmer på SF. Uden at dette skift hos dem selv opleves som mærkeligt eller systemoverskridende. Det viser sig på den måde, at det netop er de unge, der har nemmest ved at skifte parti fra valg til valg, og at det også er dem, der har nemmest ved at skifte fra den ene politiske blok til den anden (Andersen, 2011: 22).

Det betyder, at politik bliver en brik i den handlingsorienterede netværkers identitet. Men kun én brik ud af mange. Nogle gange kan det føre til en stor politisk interesse, mens det umiddelbart efter kan føre til en moderat interesse, for så er der nogle andre ting, der i den givne situation kan påkalde sig opmærksomhed, jf. tabel 1. Det politiske er kort sagt ikke et konstituerende element for denne generation af unge, og den politiske interesse er derfor variabel.

Som handlingsorienteret netværker er de demokratiske procedurer nogle gange en stor fordel, fordi de gør det muligt for alle at være med på banen og gøre en forskel. Andre gange er de besværlige, fordi kravet om, at alle skal have en mulighed for at være med, er med til at sætte en naturlig grænse for engagementets spontane energi. Det betyder, at især de unge er centrale for udviklingen af en ny demokratisk identitet, der kan karakteriseres som en *forbrugeristisk medborger* (Andersen et al., (2011); Andersen (2011: 23f).

Den forbrugeristiske medborger er kendetegnet ved, at vedkommende på den ene side ønsker flere individuelle valg i forhold til den offentlige sektor og på den anden side gerne vil betale skat til den offentlige service. En position, der deler ideologiske synspunkter med både højre- og venstresiden i dansk politik. Pointen er altså, at for denne nye generation af unge kan demokrati nogle gange være helt o.k., mens det andre gange kan være lidt besværligt, når nu man gerne vil gøre en forskel. De forskellige generationers centrale kendetegn, profil og perspektiv er sammenfattet i figur 1.

4. Politisk deltagelse 2010

De forskellige generationers historiske udgangspunkt og værdier kan langt hen genfindes i den politiske deltagelse i dag. Det fremgår af tabel 2, der angiver den gennemsnitlige politiske deltagelse i Danmark 2010, både samlet og opdelt i forskellige kategorier. De tre kategorier, der angives, er fremkommet ved hjælp af en statistisk faktoranalyse. Her samles de variable, der trækker i samme retning eller baserer sig på de samme værdier.

Den første faktor er kendetegnet ved, at man *tager kontakt med andre*. Den omfatter kontakt til medier med en sag, skrivning af et læserbrev, skrivning af et brev til en politiker og deltagelse i en debat på nettet. Den anden faktor kan kaldes for *netværksdeltagelse*. Den omfatter deltagelse i en underskriftsindsamling, deltagelse i en demonstration, aktiv i Facebook-grupper og aktiv som politisk forbruger. Endelig kan den tredje faktor kaldes

Tabel 2 Gennemsnitlig politisk deltagelse i Danmark 2010.

	Gennemsnitlig deltagelse (med 11 deltagelsesformer)	Deltagelsens karakter (gennemsnit på en skala fra 0 til 1)		
		Kontakter	Netværk	Organisationer
Unge – 16-26 år	2,3	0,08	0,24	0,11
90'erne – 27-35 år	1,5	0,06	0,16	0,08
80'erne – 36-50 år	1,7	0,08	0,13	0,10
68'erne – 51-65 år	2,0	0,09	0,14	0,15
De ældste – 66- år	1,7	0,07	0,09	0,17
Gennemsnit	1,9	0,08	0,15	0,12

Data: DUF – indsamlet af Gallup november 2010.

for *organisationsdeltagelse*. Den omfatter medlemskab af en politisk forening, donering af penge til et politisk formål og deltagelse i et debاتمøde. Altså nogle mere institutionaliserede former for deltagelse, hvor de politiske partier indgår som et centralt element.

Det er de unge, der er de mest aktive, ikke mindst i kraft af et højt aktivitetsniveau i forskellige netværk, hvilket passer meget godt med deres identitet og rolle som handlingsorienterede netværkere. De følges til dørs af 68'erne, hvis tradition for det politiske, deltagelse og aktivisme fortsat er tydelig. Her er deltagelsesprofilen præget af kontakter og organisationsdeltagelse.

At den ambivalente 90'er-generation har det laveste aktivitetsniveau kan næppe over-

Tabel 3 Generationer og indhentning af informationer gennem medier og diskussioner. 2010.

Procent af den givne generation.

Opsøger informationer om politik gennem:							
Generation	Trykte aviser og magasiner	TV og radio	Internetaviser	Partiers hjemmesider	Sociale medier bl. Facebook	Uddannelse og arbejde	Diskussioner med venner og familie
Unge – 16-26 år	44	82	43	3	10	30	50
90'erne – 27-35 år	37	91	46	5	3	12	40
80'erne – 36-50 år	44	95	46	2	3	11	50
68'erne – 51-65 år	71	94	30	3	1	9	48
De ældste – 66- år	80	97	20	5	1	1	53
Total	56	92	37	3	3	12	49

Data: DUF – indsamlet af Gallup november 2010.

raske, ligesom det også passer ganske godt med dens profil, at det især er netværksdeltagelse, man har kastet sig over, når man en sjælden gang er aktiv.

Interessant er det i denne forbindelse, at dette mønster ikke helt passer til mønstret i den politiske interesse. I samme undersøgelse, som er angivet i tabel 2, spørges der, om man anser sig selv for at være politisk interesseret. Her ligger de unge signifikant under gennemsnittet, hvilket kan være med til at støtte den ovennævnte pointe om, at det politiske for denne generation blot er et element ud af flere. Det fremgår endvidere, at 68'erne sammen med de ældste her udviser den største politiske interesse. En interesse signifikant over gennemsnittet.

Den politiske interesse kan sætte sig forskellige spor. Som tidligere nævnt gør den en afgørende forskel i stort set alle modeller og undersøgelser. Man kan således antage, at stor politisk interesse sætter sig spor i form af et højt deltagelsesniveau. En sammenhæng, der åbenbart ikke holder helt for de unge i dag. Deres deltagelsesmønster indskrives sig muligvis i en anden identitet og kultur, hvor det er selve det at kunne handle, der er det centrale, og derfor følger de ikke det gængse mønster.

Den politiske interesse kan også sætte sig spor i eksempelvis et højt medieforbrug, hvor man løbende er aktiv med henblik på at indsamle oplysninger om politik og samfund. Ud over det at se fjernsyn er de unge ret aktive, når det drejer sig om at gå på internettet, opsamle viden gennem uddannelse og på arbejdspladsen og gennem diskussion med venner og familie. Altså også et mønster, der langt hen baserer sig på netværk. Det fremgår af tabel 3. Selv om der er tale om et relativt komplekst mønster uden de klare profiler.

4.1 Politisk selvtillid

Når jeg har taget det med her, skyldes det et ønske om at runde denne diskussion af den aktuelle politiske deltagelse af med en diskussion af, hvad der betyder mest for udviklingen af den politiske selvtillid. For nogle er det erfaringer fra den politiske deltagelse, der

Tabel 4 Politisk selvtillid hos forskellige generationer, 2010.

Generation	Niveau for selvtillid (skala fra 0 til 5)
De unge – 16-24 år	4,16
90'ernes unge – 27-35 år	3,94
80'ernes unge – 36-50 år	4,10
68'erne – 51-65 år	4,41
De ældste – 65- år	4,40
Gennemsnit	4,20

Data: DUF – indsamlet af Gallup november 2010.

betyder noget, mens det for andre kan være den politiske interesse og dermed ønsket om at følge aktivt med i medier om politik og samfund, der gør en forskel.

Der er markante forskelle på den politiske selvtillid hos forskellige generationer. 68'erne er – stadig – generationen med den største politiske selvtillid. Det fremgår af tabel 4. Deres selvtillid ligger signifikant over alle andre generationers. Her er politisk selvtillid målt ved hjælp af et indeks, der omfatter fem spørgsmål. Det drejer sig konkret om vælgernes vurdering af, om de har en holdning til samfundsudviklingen, om de interesserer sig for politik, om de har noget at bidrage med i politiske diskussioner, om de har en holdning til de samfundsmæssige udfordringer, og om de vurderer, at det gør en forskel, hvilke partier der danner regering.

Tabellen viser også, at de unges politiske selvtillid ligger lige under gennemsnittet, mens 90'er-generationens er lavest. Spørgsmålet er nu, om det er den politiske deltagelse, der betyder mest for selvtilliden, eller om det er den politiske interesse, omsat til medieforbrug og et ønske om at følge med i politik. Det er undersøgt i en teoretisk model, hvis resultater er angivet i tabel 5.

Tabel 5 Modeller for variationer i politisk selvtillid.

Generation	Betaværdi – hele befolkningen	Betaværdi – for de unge
Politisk deltagelse	0,269	0,381
Medieforbrug om politik og samfund	0,206	0,052
Modellens samlede forklaringskraft i forhold til politisk selvtillid	1,2 pct. af variationen	1,2 pct af variationen

Data: DUF – indsamlet af Gallup november 2010.

Tabel 5 viser, at for befolkningen som helhed spiller både den politiske deltagelse og medieforbruget, og dermed indirekte den politiske interesse, en central rolle for stimuleringen af den politiske selvtillid. Der er altså generelt en sammenhæng mellem politisk interesse, politisk deltagelse og politisk selvtillid, hvilket næppe kan overraske ret mange.

Men tabellen viser også, at for de unge er der især en sammenhæng mellem den politiske deltagelse og den politiske selvtillid, hvilket måske kan underbygge det ovennævnte billede af de unge i dag som handlingsorienterede netværkere, som lærer ved at være aktive!

Litteratur

- Andersen, J. (2001): *Mellem hoved og krop – om ungdomskulturer*. Århus: Systime.
- Andersen, J. (2011): ”Vælgerne 2001-2010 – stabilitet, dynamik og skæve vinkler”, i *Økonomi og Politik*, Vol. 84, nr. 3.
- Andersen, J., A.-D. Christensen, K. Langberg, B. Siim & L. Torpe (1993): *Medborger-
skab. Demokrati og politisk deltagelse*. Herning: Systime.
- Andersen, J. & J. Pammett (2011): *The Public Face of Social Trust*. Paper. Aalborg, Denmark. Carleton, Canada.
- Andersen, J., S.L. Clement & N.N. Kristensen. *Kunder i politikken. På sporet af den forbrugeristiske medborger*. Århus: Hovedland.
- Giddens, A. (1996): *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goul Andersen, J. (2003): *Et ganske levende demokrati*. Århus: Århus Universitetsforlag, Magtudredningen.
- Levinsen, K. & N. Muusmann (red.) (2008): *Unge stemmer. Nyt engagement i politik og samfund?* Odense: Ungdomsringen. Syddansk Universitetsforlag.
- Norris, P. & R. Inglehart (2009): *Cosmopolitan Communications. Cultural Diversity in a Globalized World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Togebj, L., J. Goul Andersen, P.M. Christiansen, T.B. Jørgensen & S. Vallgård (2003): *Magt og demokrati i Danmark – Hovedresultater fra Magtudredningen*. Århus: Århus Universitetsforlag, Magtudredningen.